

د ھمبیزا سرۆشتی دا

نیسماعیل تاھا شاھین

پەلگ، پەلە

دارەمکا کووچی و ژیدریژ و بەلگومرە. ژ نفشی سپندارییە. ل بەراق و بەرلیقا رۆبار و شیککین زفستان و بهاران یین ب ئاڤ و نهالین تەر و هشک شین دیت. بەلگ - ھندی دار ساڤا و بچووک - شین و دریزن وەکی یین بیھۆک و کالیپتۆسانە، و د گەل مەزنبوونا دارئ بەریمەر گەور و خەر و گرۆڤەر دین و ھندەک ئیشک و ددانۆکین زیدە پیڤەنە و چەرمی وان حولیپە دی بیژی شەماکرینە. کەل و ناڤتا و گولی بۆ رەخان بەلاڤن. قورمی خووە ھەتا (30) سەنتیمان قەدەدە و دەمی گەلەک دقەبەل (12 - 13) مێتران بەژتی دکت و ب گشتی گەلەک بلند نابت، دیتە قورۆسە (دقورست و چەقان ددە). دارەمکا نەردقەگرە، رھین وئ بئەنەرد دریز دین و گەلەک دچن، نادارئ ھندەک کولیلکین وەکی پانیوویی سپی و ئووشیک ددە و خزیرانی دکتە فیقی. پەلگ ب تاڤ و چەقلکین تەرین کەفتی زیدە دیت نە ب تۆڤی. ئەڤ دارە جوانیی ددە بەرلیقا ئاڤ و رۆباران و ناخا وان موکوم دکت و ژ ھەریکین دپاریژت. ناڤی وئ یی زانستی (Populus euphratica) یە.

نەحە شیر

گیایەکی کووچی و بهارییە. تیرک تەر و خلۆلەنە و سەری وان ھندەک بشکۆژکین سنگورک ددن، پاشتر دبنە کولیلکین زمرین پەر تەخەتەخە ل سەر ئیک، و بەلگ دریزۆک و لیڤ ب ددانۆک و تێتالەنە و ژ (14 - 25) سەنتیمێترەکان و پتر ژ دریزن، و شیراقەکا وەکی شیر سپی ژ تیرک و بەلگان دئیت دەمی دئیتە بریندارکرن. پیڤشچاڤ گەلەک ب سەر تەخلیشکیڤە دچت. ل جھین نەرمەناخین شەگرتی و تیر ئاڤ شین دیت و ھەتا مێترەکی بیژە بەژتی دکت. تاما خەسی ژ خوارنا وی دئیت. تەرەتیرک و بەلگین فی گیایی ل گەلەک جھان بئ کەلاندن دئیتە خوارن. دو جوون و رەنگ ژ فی گیایی ھەنە، ئیک ئەڤەپە یی ناخشتن ل سەر، و جوونی دی ژ د حەلانەرانەر شین دیت. بەلگین وی ب ددانۆکن و پشتا بستیکا دوقلقییا بەلگی، ب ریز ستریکن، قورمی وی سۆرەکی ب سەر خەمریڤەپە، گەرما گولانا جوونی دویی ژئ سەری نیسانییە. ناڤی زانستی (Sonchus oleraceus) یە.

که زوانکه لونگ

مەزناتی و کەلواش: 18 سم درێژه.

سالوڤ: نکل قەبە و ستوستور و کوریقوتە (دووماهییا کوریی سپیە). بانئ سەرئ وی قەهواوییەکی خاکییە و پاتک رساسییە. ئەزەنک و خەفتک رەشن. ژ ملئ پشتی قەمەرەکی ب سەر قەهواوییئ تاریشەیه. ل فرینئ چەنگین وی بە ئەک دیار دکن. شاپەر رەشن، و لیقین پەرین وان سپینە. ئالەک قەهوایینە. زک قەهواوییەکی قەکرییە و بنزک سپیە. یا مئ ژ یئ نیر قەکریرە و بانئ سەرئ وی پتر ب سەر قەهواوییئ تاریشەیه. سپیلکا چاقان قەهواوییە. نکل زقستانان قەهواوییەکی زمرقەیه و بهاران شینقە دیت. یئ قەهواوییەکی رەنگ گۆشتین. بلند دفرت و زوو ب زوو جەئ خوە دگوهۆرت. ل سەر ئەردی قیت ب رێقە دچت و رێقە چۆنا وی ب سەر یا و مەردەکانقە دچت.

ژینگەه: باندمیەکی گەلەک سلە (کویچیە). ل وەلاتئ مە زقستانان ژ هەیفایازدە و پیدە هەتا نیزیکی دووماهییا ئادارئ ل دەفرین چیاپی رەف رەف و ب قەتلازی د ناڤ دارستان و بیستان و باخچەیانده دئیته دیتن.

ژیدمبوون: باراپتر ل سەر چەقلکین داران هیلینا خوە جئ دکت.

خوارن: خوارنا وی ئوڤ و فیقئ و میشەمۆرن.

جەین لئ بەلاق: ل ئەوروپا و رۆژھلات (ل کوردستانی) و رۆژئافایی تورکی و سیریا و مەنگۆلیا و مەنشوویریا و ژیرییا رۆژھلاتا رۆوسیا و قەوقاس و ژۆرییا رۆژئافایا ئیرانی و ژیرییا دەریایا قەزوین تیزکان دئیته دەر.

کیقراله

درێژایی: بیژە پتر ژ (10 - 12) سم درێژه.

سالوڤ: جانەومرەکە ژ تووقلداران دئیته هەژمارتن، پینج جۆتەیی هەنە. جۆتئ ئیکئ ژئ، دو کیلبەدمقین دریزن. زکئ وی بچووکە و لەشئ وی تیکدە پیکهاتییه ژ زرییهکی ستور. (3500) جوون ژئ ل جیهانی هەنە. ژ (3 - 12) سالان دژیته.

ژینگەه: د کانی و رۆبار و شۆرکانده و ئەمازە د کەلش و کوئین بەرلیفا وانده دژیته و قەدزیت و دژیته.

ژیدمبوون: یا مئ هەتا (40000 چل هزار) هیکان دکت. ئووشیکەکی ب بن زکئ وئقە، فان هیکان پینقە دکت و پینقە دمین هەتا دبشکفن. تیزک ژ رێقە کرمکەکی مەلەقانە د چەند قۆناغەکانرە دەریاز دبت ژ نوو دبتە کیقرالەیهکی کوچوچ. ناخەبر ناخەبر زرییی خوە دگوهۆرت دا مەزن بیت.

خوارن: خوارنا وی گوشتیشک و ماسییین مری و هیکەماسی و کرمکن. ب ریکا هەردوو کیلبەدمقین خوە خوارنئ پرتپرت دکت و دخوت.

